06.04.2020

Una biografia: Antoni M. Badia i Margarit, un savi senyor de Barcelona

Anar a treballar o a visitar el doctor Badia, suposava anar al cor de Barcelona, al carrer de la Portaferrissa, a un d'aquells pisos molt grans de la Barcelona a tocar de la Rambla; el pis era absolutament ple de llibres i records de tota una vida dedicada a la saviesa lingüística en companyia de la seva dona Maria Cardús, en els més variats vessants: la lingüística històrica, la gramàtica, la dialectologia, l'onomàstica, l'assaig històric i sociològic sobre la llengua, la sociolingüística i, per descomptat, la docència universitària.

Era home d'innombrables i ambicioses iniciatives, des de l'*Atles Lingüístic del Domini Català*, proposat per ell conjuntament amb Germà Colon fins a estudis com *La llengua dels barcelonins. Resultats d'una enquesta sociològico-lingüística*, treballs que tots ells requerien la col·laboració de grups entusiastes d'altres professors i d'alumnes, cosa que el professor Badia aconseguia plenament començant per la seva pròpia família.

La lleva del biberó

Nascut a Barcelona el 1920, Antoni M. Badia i Margarit és de l'anomenada lleva que va agafar-los la guerra d'adolescents: el futur professor Badia assistia a oficis religiosos en privat, en uns moments que l'exercici públic de les creences religioses era clarament reprimit; així, contava ell, va conèixer la seva futura muller, la també filòloga i col·laboradora seva Maria Cardús, una persona de gran importància en la seva vida personal i científica.

Interessat des d'un primer moment per l'estudi de la llengua, es llicencia en filologia romànica a la Universitat de Barcelona (1943) i freqüenta els Estudis Universitaris Catalans. Tota la seva vida estarà vinculat a aquestes dues institucions: La Universitat de Barcelona, de la qual va ésser alumne, professor, catedràtic i Rector i l'Institut d'Estudis Catalans, promotor dels Estudis Universitaris Catalans, en el qual ingressà com acadèmic el 1968 després de fer-hi nombrosos treballs i la Secció Filològica del qual va presidir de 1989 a 1995.

Intensa activitat docent

Badia entra com a professor a la Universitat molt jove i n'esdevé catedràtic de Gramàtica Històrica de Llengua Espanyola el 1948 quan no tenia ni trenta anys. Ha d'acostar-se al català des de la llengua espanyola, doncs aleshores encara era impensable l'estudi científic del català a la màxima institució docent catalana. Des de la càtedra duu a terme una intensa activitat tant d'investigació en el camp de la lingüística històrica, sobretot catalana, com és el cas de la seva tesi doctoral de morfologia històrica, i d'altres estudis d'aspectes morfològics, sintàctics, fonètics, semàntics o d'estudi i edició de textos catalans antics com *Les Regles d'esquivar vocables o mots grossers o pagesívols*
text del segle XV; com de formació d'investigadors. Casa seva era un perllongament de la tasca universitària on reunia sovint alumnes i col·laboradors per perfilar el treball d'enquesta per al futur
Atles lingüístic del Domini Català
o per a l'estudi sobre la llengua dels barcelonins.

La seva projecció internacional com a estudiós de la lingüística romànica sortí reforçada després de portar la secretaria del Setè Congrés Internacional de Lingüística (Filologia) romànica el 1953, el congrés que permeté donar una projecció de normalitat a la llengua catalana en uns temps molt penosos per a la catalanitat. i els estudis catalans.

Projecció internacional de la seva tasca

A partir d'aquest Congrés, Badia intensificà els seus contactes amb lingüistes estrangers i, a cavall dels anys cinquanta i seixanta del segle XX va fer estades a Alemanya – Gast professor a Heidelberg 1956 i a Munic 1959-1960- als Estats Units –Visiting professor a la Georgetown University de Washington 1961-1963 i a la Universitat de Wisconsin, de Madison 1967-1968, cosa que donà a conèixer els seus estudis a aquests països i li obrí nous camins d'estudi

lingüístic, com la lingüística estructural, la comparatística, la història de la lingüística.

A més de la tasca més estrictament erudita, Badia, com la majoria de lingüistes catalans, tingué en alta estima la labor més divulgativa dirigida a un públic interessat, si bé no especialitzat : per això trobem moltes publicacions seves que reuneixen articles que aborden aspectes diversos de la història i l'estudi de la llengua catalana: són especialment remarcables *Llengua i cultura als Països Catalans*
(1964),
La llengua catalana ahir i avui
(1973),
Vint-i- cinc anys d'estudis sobre la llengua i la literatura catalanes I La llengua
(1976),
Ciència i passió dins la cultura catalana
(1977),
La formació de la llengua catalana. Assaig d'interpretació històrica
(1981).

El rector Badia

Mort el dictador Franco (1975), el país s'encaminava cap a un funcionament democràtic i català: per tant trobem que el catedràtic universitari de Gramàtica Històrica de la Llengua espanyola esdevé el 1977 Catedràtic de Gramàtica Històrica Catalana i la Universitat de Barcelona estrena nou rector democràtic el 1978 en la persona de Badia i Margarit. El rector Badia es preocupà, a més, de la necessitat de catalanitzar l'administració universitària i elaborà, juntament amb Carles Duarte, un *Formulari administratiu, aplicat especialment a la Universitat* (1979) i una reflexió sobre *Llengua i poder* (1986) també en col·laboració amb Carles Duarte. Badia i Margarit serà rector de la Universitat de Barcelona fins a la seva jubilació el 1986, de manera que podem afirmar que va conèixer la Universitat de Barcelona com alumne, com a professor i com a rector com poques persones podrien enorgullir-se'n.

Quatre obres rellevants

De tota l'obra científica del professor Badia destaquen tres grans obres de gramàtica i una de sociologia lingüística. En el camp de la lingüística històrica és destacable la seva *Gramática histórica catalana*
publicada el 1951 en espanyol i editada en català el 1981.
La Gramática catalana
de 1962 també publicada en espanyol i escrita per encàrrec de Dàmaso Alonso per a un públic universitari espanyol i estranger i també molt utilitzada pels catalans i la
Gramàtica de la llengua catalana. Descriptiva, normativa, diatòpica, diastràtica
de 1994, escrita com a continuació i actualització de la contribució de Fabra però que el mateix Badia aclaria en el pròleg d'aquesta obra que no es tractava encara de la gramàtica normativa de l'Institut sinó d'una obra feta amb independència i amb punts de vista personals tot i haver estat influïda pels treballs que el mateix Badia coneixia de les Comissions de gramàtica i de llengua estàndard de la Secció Filològica. Aquestes obres, per tant, segueixen la tradició d'escriptura d'obres singulars que molts membres de la Secció Filològica de l'Institut han realitzat en paral·lel a la feina més lenta i col·lectiva de la secció. D'aquesta i d'altres gramàtiques se'n beneficià sens dubte la Gramàtica normativa de l'Institut apareguda el 2016.

L'obra de sociologia lingüística és *La Llengua dels barcelonins. Resultats d'una enquesta sociològico-lingüística* de 1969, contribució original i molt nova en aquell moment d'enquestes urbanes de contingut sociolingüístic. Un cop més una personalitat científica feia la feina pròpia d'un departament sencer de política lingüística, certament aleshores inimaginable.

Badia, membre de la Secció Filològica de l´Institut d'Estudis Catalans

Badia i Margarit va ésser membre de l'Institut des de 1968; abans ja era membre de l'Acadèmia de Bones Lletres (1955) i després va presidir l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes (1973-1976) o el Grup Català de Sociolingüística (des de 1974).i va ser President d'honor de la *Société de Linguistique Romane*.

Dins de la Secció Filològica, que va presidir de 1989 a 1995, li podem seguir la feina llegint les llargues introduccions al DIEC1 I DIEC2 on explica molts detalls de com es fa un diccionari; quant a la recerca i els seus programes el trobem com a director des del 1987 de l'equip català de PatRom (Patronymica Romànica), diccionari històric dels llinatges romànics, en coordinació amb la Universitat alemanya de Trèveris.

I, sobretot, el trobem com a director de la renascuda *Estudis Romànics* des de l'any 2000, una de les revistes c ientífiqu es de l'Institut més prestigioses.

Un jubilat que no parava

Així el podríem definir el doctor Badia: des que es va jubilar no parà de treballar –dirigint *Estudi s Romànics* , publicant les seves últimes investigacions sobre *Les* Regles de esquivar vocables *i la "qüestió de la llengua"* - ni de rebre reconeixements de la seva ciutat (Medalla d'Or 1999), del seu país (Creu de Sant Jordi 1986, Premi d'Honor de les Lletres Catalanes 2003, dels científics filòlegs (Miscel·lània d'Estudis 1984-88 i Miscel·lània en el seu honor 1995-96, Premi de la Fundació Catalana per a la Recerca (1996) i de les universitats de tot el món (Doctor *Honoris Causa* per les universitats de Salzburg (1972), Tolosa de Llenguadoc (1980), la Sorbona (1986), Perpinyà (1990), Knox College d'Illinois, Alacant (2002). Fins i tot va tenir un "un club de fans!: l'Associació d'Amics del doctor Antoni M. Badia i Margarit amb seu a l'Institut d'Estudis Catalans.

Blanca Serra i Puig, Vicepresidenta de la FOLC

100
Antoni Maria
Badia i Margarit